

12 - Volwassen vluchtelingen betrekken bij het taalverwervingsproces

Doelstelling: Helpen bij het aannemen van een werkwijze die de volwassen status van vluchtelingen als taalverwerwers erkent en waar mogelijk benut.

Inleiding

Handboeken over volwassenenonderwijs verwijzen vaak naar troeven die volwassen cursisten kunnen ervaren:

- Ze zijn zich wellicht bewust van hun verantwoordelijkheden in het taalverwervingsproces.
- Ze kunnen putten uit hun achtergrond, hun verworven kennis en bronnen, vooral wat hun ervaring in communicatie betreft, die nuttig kan zijn bij 'samenwerkend leren'.
- Ze zijn vaak pragmatisch en praktisch ingesteld en zullen daarom vragen stellen op zoek naar samenhangende antwoorden.
- Ze zijn in staat om onderwerpen en lesmateriaal vanuit verschillende invalshoeken te bekijken.

Deze voordelen kunnen meespelen bij bepaalde groepen van volwassen vluchtelingen, maar vaak is dat niet het geval. Voor een aantal vluchtelingen gelden deze kenmerken niet omdat er persoonlijke factoren meespelen. Het kan gaan om stresserende, zelfs traumatische ervaringen ten gevolge van hun beperkte ervaring in taalverwerving, soms het gebrek aan onderwijservaring en een totaal gebrek aan zelfvertrouwen.

Tips

Bij de voorbereiding van je taalondersteuningspakket voor volwassen vluchtelingen is het handig om rekening te houden met de volgende punten:

Volwassenen hebben hun eigen persoonlijkheid ontwikkeld en bezitten een pak levenservaring. Dat kan ervoor zorgen dat ze:

- weigerachtig staan tegenover veranderingen in hun normenpatroon en hun overtuigingen,
- de mening van anderen bekijken in relatie tot hun eigen levenservaringen,
- erkenning en nut nastreven van hun persoonlijke ervaringen.

Daarom is het aangewezen dat je:

1. bij het plannen van een taalactiviteit voldoende tijd uittrekt om verwachtingen en ervaringen te delen,
2. de activiteit stapsgewijs opbouwt, waardoor de vluchtelingen zich de nieuwe uitdrukkingen en woorden en/of nieuwe informatie eigen kunnen maken. Illustreer met concrete voorbeelden en vermijd veralgemeningen.
3. de vluchtelingen aanmoedigt om elkaar te helpen met nieuwe informatie en nieuwe taalaspecten.

Volwassenen hebben een bepaald niveau van eigenwaarde. Dat houdt in dat ze:

- kwaad kunnen worden in situaties waarin hun eigenwaarde ondermijnd wordt en zich daardoor passief gaan gedragen,
- afkerig staan van machtsverhoudingen bij taalondersteuning (*Ik leid de taalactiviteit en jij moet doen wat ik je opdraag*),
- op hun hoede zijn en soms terughoudend in relaties en daarom mensen die ze nog maar pas kennen, niet ten volle vertrouwen.

Daarom is het aangewezen dat je:

1. altijd een respectvolle houding aanneemt en sarcasme of autoritaire druk vermijdt,
2. activiteiten vermijdt waarbij competitiviteit komt kijken of waarbij de vluchtelingen elkaars taalprestaties moeten evalueren,
3. pertinente uitspraken vermijdt zoals *je moet ...*, *dat is niet juist ...*. Formuleer je tussenkomsten als volgt: *voor zover ik weet, ...; ... het is waarschijnlijk beter dat ...*

Tijdsdruk speelt een rol voor volwassenen. Dat houdt in dat ze:

- een voorkeur hebben voor wat ze willen leren en wat voor hen belangrijk en praktisch bruikbaar is,
- ongeduldig kunnen worden of zich vervelen tijdens taalactiviteiten die ze niet nuttig vinden.

Daarom is het aangewezen dat je:

1. vertrekt vanuit vragen en prioriteiten aangebracht door de deelnemers en, indien mogelijk, samen met hen beslist over de onderwerpen,
2. uitzoekt welke taalactiviteiten de nieuwkomers nuttig vinden voor hun dagelijkse bestaan in het gastland en voor hun migratieplannen in het algemeen.

Vergeet niet dat volwassenen, zelfs als ze voordeel kunnen halen uit de leermethoden die ze vroeger hebben ontwikkeld, toch nog problemen kunnen ondervinden, omdat:

- hun kortetermijngeheugen onder hun stressvolle situatie lijdt,
- ze sneller moe zijn dan hun jongere collega's.

Daarom is het aangewezen dat je:

1. variatie brengt in je materiaal en soorten activiteiten,
2. de deelnemers helpt bij het verwerven van bepaalde basistermen (bv. luisteren, herhalen, duo's enz.),
3. op diverse manieren samenwerkt met vluchtelingen om:
  - aspecten als begrip en interpretatievermogen te versterken (*Is dat duidelijk voor jullie? Begrijpen jullie dat?*),
  - het delen van meningen en ideeën aan te moedigen (*Wat denken jullie?*),
  - hen aan te moedigen om persoonlijke ervaringen te delen (*Hebben jullie ooit...?*),
  - hun leerproces aan te vuren (*Kun je mij een voorbeeld geven? Kun je dat eens aan Ahmed vertellen enz.*).
4. deelnemers aanmoedigt vragen te stellen zodat je:

- hun aandacht kunt trekken of vasthouden,
  - een passieve houding kunt verhinderen,
  - de afstand tussen jezelf en de vluchtelingen kunt verkleinen,
  - hen kunt helpen bij het memoriseren van de taal.
5. bij een nieuwe activiteit even terugkoppelt naar de vorige sessie. Geef een samenvatting of vraag de vluchtelingen wat ze leerden in de vorige sessie en wat ze ervan vonden. Stel vragen zoals *'Welke nieuwe uitdrukking hebben we geleerd voor ...?'; 'Vonden jullie het rollenspel nuttig?'* enz.